

Analiza rezultatelor economice ale sectoarelor instituționale

Prognoza macroeconomică are, ca primă condiție, punerea în evidență a tendințelor probabile rezultate din comportamentele agenților economici. Dincolo de evoluțiile conjuncturale sau influențele posibile ale factorilor externi, economia depinde de răspunsul actorilor la stimuli. Comportamentul economic este relativ stabil, dar are în același timp și un pronunțat caracter specific. Contabilitatea națională oferă, prin modalitățile de agregare a activităților, posibilitatea de evidențiere a diverselor tipuri de comportament. Acest demers se realizează prin **gruparea în sectoare instituționale**, care așează alături unități cu comportamente economice asemănătoare.

Gruparea unităților economice în sectoare instituționale presupune cunoașterea atât a statutului juridic și a funcției principale pe care o exercită în economie, cât și a naturii resurselor de care unitatea dispune, ceea ce presupune o examinare completă și în detaliu a contabilității sale.

Atunci când funcția principală a unității instituționale constă în producția de bunuri și servicii, este necesar, pentru a decide apartenența sectorială, să se distingă în prealabil categoriile de producători la care ea aparține.

În contabilitatea națională se disting trei categorii de producători:

- producători de piață privați sau publici;
- producători privați pentru consumul final propriu;
- producători non-piață privați sau publici.

Aceste categorii de producători se grupează în următoarele sectoare instituționale:

- societăți nefinanciare;
- societăți financiare;
- administrația publică;
- gospodăriile populației;
- instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației (IFSLSGP).

Împreună, cele cinci sectoare constituie economia totală.

Totuși, dat fiind anumite dezavantaje, prognoza macro-economică nu a apelat, până în prezent, la acest mod de tratare a economiei. Principalele impedimente pentru prognoza conturilor sectoarelor instituționale se referă la:

- **decalajul de timp între orizontul statistic și cel de prognoză**; datele statistice privind sectoarele instituționale sunt disponibile la un interval de cel puțin 2 ani față de momentul producerii fenomenului; spre exemplu pentru România seria de date se oprește la anul 2004;
- faptul că **evaluarea agregatelor se efectuează doar în prețuri curente**, ceea ce mărește relativitatea seriilor de date, prin utilizarea unor deflatori convenționali; de exemplu, pentru venitul disponibil brut – cel mai sintetic

indicator al sectoarelor instituționale – se folosește deflatorul produsului intern brut.

Având însă în vedere că structura economică pe sectoare instituționale este singura care poate pune în evidență diferența de comportament și rezultate dintre sectorul concurențial și cel neconcurențial (gospodăriile populației și respectiv administrațiile publice), una din preocupările actuale este de a identifica modalitățile prin care se poate realiza o prognoză a conturilor sectoarelor instituționale. Este de subliniat în acest context, că deja Comisia Europeană, prin direcția de specialitate (DGECEFIN), a inclus în sfera indicatorilor de prognoză pentru țărilor membre, pe cei care se referă la veniturile și cheltuielile sectoarelor instituționale (compensarea salariilor, venitul disponibil brut, economisirea brută).

Deși prognoza macro-economică pe sectoare instituționale nu este încă o cerință obligatorie a DGECEFIN, totuși Comisia Națională de Prognoză a început acest demers. Primele estimări se referă la compensarea salariilor și venitul național brut. Etapa ulterioară – care poate fi finalizată în acest an - constă în construirea de conturi pe sectoare instituționale. Circumscris acestui obiectiv, prezentăm în continuare principalele concluzii reieșite din analiza rezultatelor economice ale sectoarelor instituționale obținute în perioada 2000 – 2004, așa cum sunt ele evidențiate în Tabelul conturilor economice integrate publicat anual de Institutul Național de Statistică.

1. Producția și valoarea adăugată brută pe sectoare instituționale

În perioada 2000-2004, s-a înregistrat o creștere a contribuției sectoarelor concurențiale ale societăților nefinanciare (de la 63,3% la 65,6%) și reducerea sectorului gospodăriilor populației (de la 24,9% la 23,2%) în concordanță cu îmbunătățirea funcționalității economiei de piață. De menționat că participarea sectorului gospodăriilor populației la formarea valorii adăugate brute din economie este, în mare parte, influențată de evoluția agriculturii, ceea ce face ca în anii cu recolte bune, ponderea acestui sector să crească (de exemplu anul 2004, când s-au înregistrat creșteri record pentru agricultură, s-a înregistrat și o creștere a ponderii sectorului gospodăriilor populației de la 21,8% în 2003 la 23,2% în 2004).

Structura producției pe sectoare instituționale

- % -

	Societăți nefinanciare	Gospodăriile populației	Societăți financiare	Administrațiile publice	IFSLSGP
2000	63,3	24,9	2,1	8,8	0,8
2001	64,0	24,8	2,3	8,2	0,7
2002	65,9	23,4	1,7	8,4	0,7
2003	65,5	21,8	1,5	10,5	0,7
2004	65,6	23,2	1,7	8,7	0,9

Distribuția volumului de activitate pe sectoare instituționale este concentrată, în proporție de circa două treimi, în cadrul societăților nefinanciare, restul fiind deținut de celelalte 4 sectoare instituționale.

În ceea ce privește **structura valorii adăugate brute pe sectoare instituționale** aceasta arată că mai mult de jumătate este rezultatul activității societăților nefinanciare. O pondere importantă, de circa 30%, o au gospodăriile populației, urmate de administrațiile publice care dețin 10-15% din valoarea adăugată brută națională, restul fiind reprezentat de societățile financiare (în jurul a 3 procente) și de instituțiile fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației cu mai puțin de 1 procent.

Decalajul care există între ponderea pe care sectorul societăților nefinanciare o are în volumul total de activitate (producția totală) și valoarea adăugată brută pe economie este dat de faptul că acest sector prezintă o **rată a valorii adăugate brute** (sub 40%) inferioară mediei pe economie (circa 45%) și care se situează mult sub nivelul altor sectoare, cum sunt de exemplu societățile financiare (peste 65%) sau administrațiile publice (peste 50%).

Rata valorii adăugate brute pe sectoare instituționale în anul 2004

- %-

Societăți nefinanciare	Gospodăriile populației	Societăți financiare	Administrațiile publice	IFSLSGP	Total economie
38,4	57,1	68,9	64,8	47,2	45,6

Analiza structurii valorii adăugate brute, pe sectoare instituționale, după anul 2000, arată că nu au avut loc mutații spectaculoase, ponderile celor 5 sectoare instituționale oscilând de la un an la altul cu 1 până la 2 procente în plus sau în minus. Este de remarcat saltul pe care l-a avut sectorul administrație publică în anul 2003, cu o creștere a ponderii de 4,6 puncte procentuale, de la 10,5% în anul 2002 la 15,1% în anul 2003, aceasta în condițiile în care cheltuiala pentru consumul colectiv a crescut cu 8,5% în anul 2003 față de 2002.

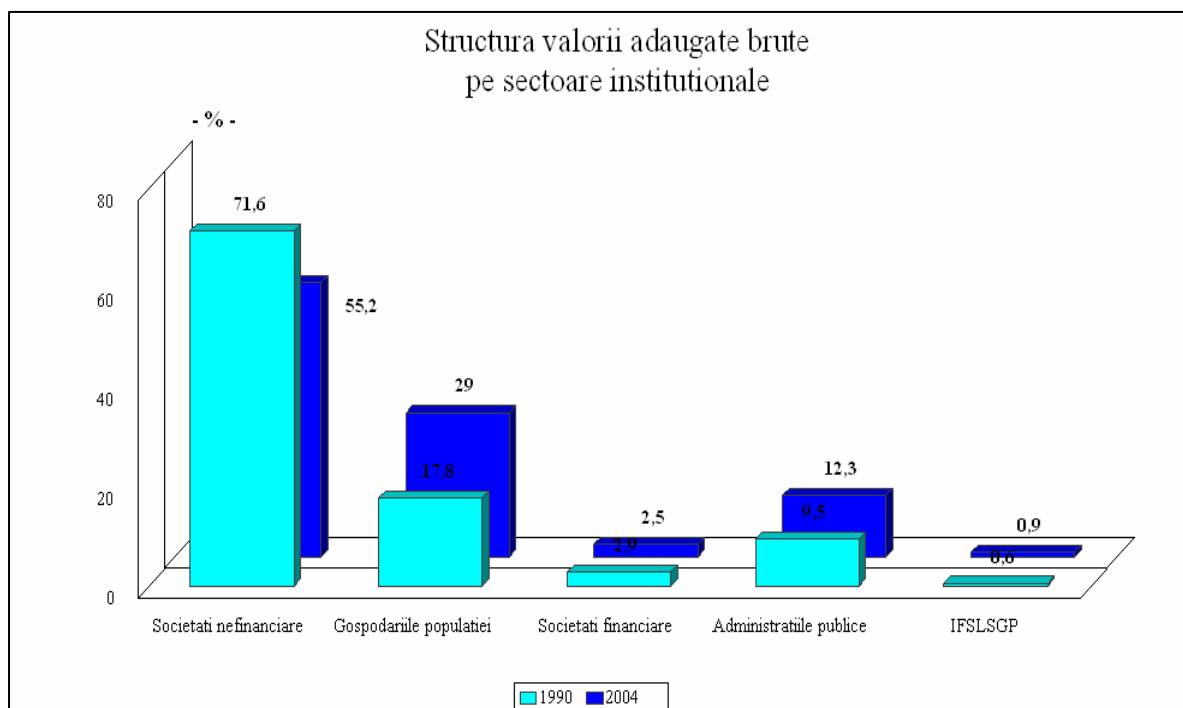
Structura valorii adăugate brute pe sectoare instituționale

- % -

	Societăți nefinanciare	Gospodăriile populației	Societăți financiare	Administrațiile publice	IFSLSGP
2000	55,4	31,6	3,2	10,1	0,9
2001	54,8	32,9	3,9	9,5	0,6
2002	57,1	30,3	2,6	10,5	0,7
2003	55,8	27,6	2,1	15,1	0,7
2004	55,2	29,0	2,5	12,3	0,9

Totuși comparând structura valorii adăugate brute pe sectoare instituționale la începutul anilor 90 cu cea din prezent sunt de evidențiat unele modificări substanțiale, și anume:

- Societățile nefinanciare dețineau o pondere mult mai mare atât în producția totală (80%), cât și în valoarea adăugată brută (71,6%) acestea reducându-se de-a lungul anilor și situându-se în prezent în jurul a 65% din producție și 55% din valoarea adăugată brută totală;
- Sectorul gospodăriile populației deținea, la începutul anilor 90, circa 18% din valoarea adăugată brută națională, în timp ce în prezent ea se situează la aproximativ 30%.
- Pentru celelalte trei sectoare instituționale (societăți financiare, administrații publice și IFSLSGP) diferențele nu sunt semnificative ținând cont de greutatea pe care aceste sectoare o au în valoarea adăugată brută totală.

În cadrul **sectorului societăți nefinanciare** - care cuprinde unitățile instituționale dotate cu personalitate juridică care sunt producători de piață și a căror activitate principală constă în producerea de bunuri și servicii nefinanciare, incluzând în sector activitatea regiilor autonome și a societăților comerciale nefinanciare, precum și a cvasi-societăților nefinanciare – evoluțiile din perioada 2000-2004 arată că ponderea valorii adăugate brute a acestui sector în valoarea adăugată brută totală nu s-a modificat semnificativ, ea situându-se în jurul a 55 procente, cu excepția anului 2002, când a ajuns la 57%.

- % -

	2000	2001	2002	2003	2004
Pondere sector în total VAB	55,4	54,8	57,1	55,8	55,2
Rata valorii adăugate brute	40,5	39,2	40,0	39,1	38,4

Sectorul **gospodăriile populației** (care cuprinde indivizi sau grupuri de indivizi, atât în calitatea lor de consumatori cât și eventual, de întreprinzători, producători de bunuri de piață sau de servicii financiare și nefinanciare de piață) și-a diminuat ușor ponderea în valoarea adăugată brută din economie, de la 31,6% în anul 2000 la 29% în 2004, cu un nivel maxim, de circa 33% în anul 2001.

- % -

	2000	2001	2002	2003	2004
Pondere sector în total VAB	31,6	32,9	30,3	27,6	29,0
Rata valorii adăugate brute	58,7	60,9	59,8	58,2	57,1

Rata valorii adăugate brute se situează peste media națională, situându-se pe o traiectorie descendentă în ultimii ani.

Sectorul **societăților financiare** – care grupează societățile și cvasi-societățile a căror funcție principală constă în furnizarea de servicii de intermediere financiară și/sau în exercitarea de activități financiare auxiliare – deține o pondere relativ mică și cu o ușoară tendință de reducere.

- % -

	2000	2001	2002	2003	2004
Pondere sector în total VAB	3,2	3,9	2,6	2,1	2,5
Rata valorii adăugate brute	69,7	78,4	70,9	63,8	68,9

Rata valorii adăugate brute deși este în scădere, rămâne cea mai ridicată în comparație cu nivelul celorlalte sectoare instituționale.

Sectorul **administrațiilor publice** - care cuprind unitățile instituționale care sunt producători non-piață a căror producție este destinată consumului individual și colectiv – are o pondere însemnată în valoarea adăugată brută națională și prezintă, de asemenea, o rată ridicată a valorii adăugate brute.

- % -

	2000	2001	2002	2003	2004
Pondere sector în total VAB	10,1	9,5	10,5	15,1	12,3
Rata valorii adăugate brute	52,9	53	58	66,4	64,8

Instituțiile fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației care cuprind unitățile instituționale rezidente care produc, în principal, servicii de non – piață pentru gospodării produc mai puțin de 1% din valoarea adăugată brută națională.

- % -

	2000	2001	2002	2003	2004
Pondere sector în total VAB	0,9	0,6	0,7	0,7	0,9
Rata valorii adăugate brute	50,8	40,2	41,9	46,1	47,2

Elementele **contului de producție**, la nivelul sectoarelor instituționale, au avut, în anul 2004, următoarea evoluție (creșteri nominale):

- % -

	Societăți nefinanciare	Gospodăriile populației	Societăți financiare	Administrațiile publice	IFSLSGP
Producție	26,7	34,1	41,0	4,7	48,2
Consum intermediar	28,4	37,4	20,9	9,7	45,2
Valoare adăugată brută	24,2	31,7	52,4	2,2	51,8

Cea mai spectaculoasă creștere s-a înregistrat la nivelul valorii adăugate brute, de peste 50%, în sectoarele societăți financiare și a IFSLSGP. Sectorul administrațiilor publice a înregistrat creșterea cea mai mică. De remarcat și faptul că la unele sectoare (societăți nefinanciare, gospodăriile populației și administrațiile publice) consumul intermediar a avut o creștere atât peste nivelul producției cât și al valorii adăugate brute.

2. Analiza sectoarelor instituționale pe baza contului de exploatare

Contul de exploatare este cel care analizează în ce măsură valoarea adăugată brută permite acoperirea remunerării salariaților și a celorlalte impozite nete pe producție și obținerea excedentului brut de exploatare.

La nivelul economiei naționale rata excedentului brut de exploatare, a avut, după anul 2000, o evoluție ascendentă, crescând de la 50,1% în 2000 la 59,1% în 2004, rezultând implicit o pondere în scădere a remunerării salariaților în valoarea adăugată brută de la 46,1% în anul 2000 la 41,5% în anul 2004.

La nivel de sectoare instituționale (tabel) este de remarcat saltul spectaculos pe care l-a făcut, în anul 2002, rata excedentului brut de exploatare din sectorul societăților nefinanciare.

Rata excedentului brut de exploatare la nivel de sectoare instituționale

- % -

	Societăți nefinanciare	Gospodăriile populației	Societăți financiare	Administrațiile publice	IFSLSGP
2000	35,1	94,5	34,3	8,7	5,0
2001	37,7	97,0	64,4	14,4	24,8
2002	44,7	94,6	57,0	12,2	6,0
2003	47,5	89,8	45,1	38,5	-0,4
2004	49,2	93,2	51,0	26,4	39,3

În sectorul gospodăriile populației, remunerarea salariaților are o pondere relativ mică în valoarea adăugată brută, de 5-10%, ceea ce face ca rata excedentului brut să aibă un nivel ridicat. Evoluția acesteia, în perioada analizată, a fost oscilantă.

În ceea ce privește societățile financiare, rata excedentului brut, a avut evoluții contradictorii de la un an la altul, consecința evoluției în volum a valorii adăugate brute din acest sector (de la o creștere de 32% în anul 2001, la o scădere de 7,6% în 2003), dar și creșterilor salariale din sector, cu ritmuri anuale diferite (evoluție reflectată de ponderea remunerării salariaților în valoarea adăugată brută a sectorului).

**Ponderea remunerării salariaților în valoarea adăugată brută
la nivel de sectoare instituționale**

- % -

	Societăți nefinanciare	Gospodăriile populației	Societăți financiare	Administrațiile publice	IFSLSGP
2000	59,1	5,5	62,0	91,3	84,5
2001	63,3	3,0	33,6	85,6	70,8
2002	55,3	5,4	39,2	87,8	88,0
2003	52,9	6,2	50,4	61,5	90,2
2004	52,1	6,8	45,5	73,6	57,3

In sectorul administrațiilor publice (unde valoarea adăugată brută este formată numai din remunerarea salariaților și excedentul brut de exploatare) este de remarcant creșterea spectaculoasă a ratei excedentului brut de la 8,7% în 2000 la 26,4% în 2004, cu un nivel maxim de 38,5% în anul 2003.

In cazul IFSLSGP, dat fiind specificul activității acestui sector, ponderea cea mai mare o are remunerarea salariaților.

3. Alocarea și utilizarea veniturilor sectoarelor instituționale

Venitul Național Brut (VNB) este un indicator important în contextul procesului de evaluare a contribuției statelor membre ale UE, incluzând și România, la bugetul Comunităților Europene. El măsoară venitul națiunii obținut prin activități economice și este format din surse interne (produsul intern brut) și surse externe (soldul net al veniturilor primare în relația cu străinătatea din categoriile: remunerarea salariaților, dividende, dobânzi, profit reinvestit).

Analizat prin prisma sectoarelor instituționale, venitul național brut, ca și venitul disponibil brut, are o altă relevanță decât utilizarea sa ca indicator național. Privit în termeni de flux, acești indicatori ilustrează modul în care factorii de producție sunt recompensați pentru contribuția lor la crearea valorii adăugate brute. În acest sens, venitul național brut arată cât obține fiecare sector instituțional din activitatea proprie profitabilă (excedentul brut de exploatare), din proprietate și din muncă. Astfel, sectorul societăților nefinanciare are un venit național brut mult mai mic decât valoarea adăugată brută realizată, în timp ce sectorul gospodăriile populației se află în situație opusă, în principal ca urmare a remunerării salariaților.

Structura veniturii național brut pe sectoare instituționale

- % -

	Societăți nefinanciare	Gospodăriile populației	Societăți financiare	Administrații publice	IFSLSGP
2000	10,4	76,4	0,6	12,4	0,2
2001	13,2	75,8	1,2	9,6	0,3
2002	19,0	68,8	1,0	11,1	0,1
2003	18,9	62,5	2,5	16,1	0,0
2004	19,1	64,4	2,9	13,3	0,3

Faptul că ponderea societăților nefinanciare în venitul național brut se majorează în timp are ca principală explicație îmbunătățirea stării de profitabilitate. Cerințele de competitivitate și dezvoltare a afacerilor au făcut ca, în timp, societățile să aloce o mai mare parte din valoarea adăugată brută pentru investiții sau, altfel spus, au urmărit ca veniturile salariale să crească în raport cu productivitatea muncii.

Venitul Disponibil Brut (VDB) măsoară valoarea creată de care dispune o națiune pentru consum final și economia brută. Pe sectoare instituționale, structura veniturii disponibil brut relevă aceleași caracteristici ca în cazul veniturii național brut.

Structura veniturii disponibil brut pe sectoare instituționale

- % -

	Societăți nefinanciare	Gospodăriile populației	Societăți financiare	Administrații publice	IFSLSGP
2000	8,1	71,8	0,7	21,2	-1,9
2001	16,0	67,6	0,9	17,2	-1,8
2002	20,1	64,2	0,8	16,5	-1,7
2003	16,3	57,3	2,9	21,7	1,7
2004	14,2	62,0	3,1	18,9	1,8

Economia Brută (EB) reprezintă partea din venitul disponibil brut care nu reprezintă obiectul cheltuielilor pentru consum final.

Structura economiei brute pe sectoare instituționale

- % -

	Societăți nefinanciare	Gospodăriile populației	Societăți financiare	Administrații publice	IFSLSGP
2000	53,7	26,2	4,6	35,6	-20,1
2001	96,9	1,5	5,6	14,3	-18,3
2002	102,4	-2,8	4,0	10,8	-14,3
2003	98,1	-34,9	17,6	15,6	3,6
2004	78,8	-17,8	16,9	18,8	3,3

Economia unui sector este diferența dintre veniturile și cheltuielile cu consumul ale sectorului. Din tabelul de mai sus rezultă că, în afară de sectorul societăților nefinanciare care are un statut special întrucât nu are consum final și ca urmare valoarea economiei brute este egală cu venitul disponibil brut, consumul final a fost mai mic decât venitul disponibil în toată perioada analizată în sectoarele societăți financiare și administrații publice.

Capacitatea (+) sau necesarul (-) de finanțare reprezintă valoarea netă a resurselor disponibile, pe care un sector instituțional le pune la dispoziția altui sector instituțional, dacă valoarea este pozitivă, sau de care are nevoie pentru a-și acoperi investițiile, dacă valoarea este negativă.

Capacitatea(+) / necesarul(-) de finanțare a economiei

- % din PIB -

	Societăți nefinanciare	Gospodăriile populației	Societăți financiare	Administrații publice	IFSLSGP
2000	-7,8	5,0	-0,8	2,8	-3,2
2001	-20,7	19,2	0,0	-0,9	-3,0
2002	3,5	0,2	0,0	-2,0	-2,8
2003	-6,1	0,9	2,3	-1,9	0,5
2004	-5,8	0,2	2,5	-1,6	0,6

Tabelul de mai sus evidențiază faptul că sectorul gospodăriilor populației a fost singurul sector care pe întreaga perioadă a avut capacitate de finanțare, iar sectorul societăți financiare în perioada 2001-2004. Sectorul societăților nefinanciare a prezentat aproape în toți acești ani, cu excepția anului 2002, un necesar de finanțare destul de ridicat în comparație cu celelalte sectoare.